

isoleret akademihistorisk forløb, uden sammenhæng med faserne i borgerskabets historie og den liberalistiske stats etablering. Kritikken af guldmedaljekonkurrencen ved Akademiets reorganisering i 1857 og i det hele taget konkursernes friere former og svindende funktion kan kun forklares inden for denne historiske proces, som temaerne og besvarelserne selv under forskellige former har reflekteret i ideologiske gen-svar.

Lars Dybdahl

Klaus Meedom: *Fra Odins klædeskab til Kirstens skønne klude. En billed-bog om dansk brugskunst gennem 100 år.* (Arkitektens Forlag, 1976) 126 s., 278 ill.

Bogen er udgivet af Skolen for Brugskunst, og i forordet anfører Esbjørn Hiort udgangspunktet for bogens tilblivelse: Tegneskolen for Kvinder, der var den første af de skoler, der i dag er sammensluttet i Skolen for Brugskunst, og som oprettedes i 1876 af Dansk Kvinde-samfund med det formål at erhvervs-kvalificere kvinder i forhold til indu-strien. De 100 år er markeret i den kalen-deragtige tilrettelæggelse, hvor der for de enkelte år, der successivt følger opsla-gene, er opsat tidshistoriske billeder, knyttet til emnets historie: møbler og in-teriorer, bestik og keramik, lamper og klædedragter, portrætter og udstillings-bygninger. Billedudvalget er meget repræsentativt for udviklingen, mens den oversigtsprægede tekst er ujævn – gode kritiske ansatser og karakteristikker, men samtidig også en manglende 'opstram-ning' af problematikkerne.

Lars Dybdahl

Lars Friis: *Gemmemøbler.* (National-museet, 1976). 126 s.

I den sidste generation er der skrevet en del om de landlige møbler, men det har mere vist, hvor meget der endnu står til-bage, inden man har fået et fast greb om stoffet, end det har skabt klarhed. Et-hvert bidrag må derfor modtages med glæde, og Lars Friis' bog, der på grundlag af Frilandsmuseets sager skil-drer vore gemmemøblers historie hos landbefolkningen, giver et nyt tilskud og er desuden en introduktion til et nøjere studium af samlingen. Det vigtigste gem-memøbel var kisten. Dens historie i middelalderen er næsten ukendt, fordi kun nogle få fra senmiddelalderen er bevaret, og det ville have været heldigt, om kisten fra Odense med bl.a. Valde-mar Atterdags og dronning Helvigs bille-der var blevet reddet. Nu kendes den kun fra stik, f.eks. i Rasmus Nyerups antikvariske rejse fra 1808, og kan man stole på billedet, har den været nordtysk. Også Lars Friis må tage sin tilflugt til nordtyske eksemplarer, når han skal be-skrive og gengive de ældste kister i Frilandsmuseet. Heller ikke renais-sancens landlige kister er bevaret i stort omfang og har vel i mange egne været simple og er blevet slået i stykker, når de havde udtjent, ligesom man må regne med, at nogle kister fra mere velstående befolkningslag senere er endt hos bøn-derne eller andre på landet og derfor ik-ke har været hos dem, da de var nye.

Det er først efter ca. 1700, at der er bevaret så meget, at det er muligt at vise lighed og forskel. Det er nu de glatte og malede møblers tid, og det kan frem-hæves, at forfatteren med rette viser, at de danske møblers dekoration ikke står tilbage for de andre nordiske landes, som det gerne menes. Lars Friis skjuler ikke vanskeligheden ved ud fra malingen at ordne kisterne efter tidsfølge og sted. Det er i øjeblikket vist umuligt, hvis der ikke

findes påmalede årstal og sikre opgi-velser om, hvorfra kisten er kommet, selv om enkelte malere har en så karakteri-stisk stil, at den kan være vejledende. Derimod er det lettere at påvise forskel-len mellem de sager, der er udført til et landligt miljø og andre. I denne sam-menhæng kan det anføres, at en læder-betrukket kiste med beslag af messing, som afbildes, hverken er dansk eller euro-pæisk, men hører hjemme i den indiske kulturkreds. Et par andre eksemplarer af denne type er bevaret i museer uden for hovedstaden, men kisten er dog så usæd-vanlig, at den ikke hører hjemme blandt de danske gemmemøbler.

Bogen ofrer ikke så megen plads for bondens andre møbler som for hans ki-ster, og i den malede dekoration ad-skiller de sig heller ikke fra dem. Det blev dragkisten, der optog kappestriden med kisten, fordi den var mere praktisk, men den var som de andre møbler lånt fra en anden stand og blev udført og udstyret efter bondens krav. Kun ét møbel synes at være særegen for den landlige kultur. Det er kisten, der nederst har en skuffe i hele møblets bredde, så den danner en mellemting mellem kisten og dragkisten, men måske hører også denne oprindelig hjemme i et højere lag af befolkningen, idet C. Nyrop omtaler en »stor Kiste med tre Drageskuffer under«, der 1650 fandtes på Frederiksborg.

Bogen er et eksempel på god kultur-forskning ved sin fremhæven af sam-menhængen mellem møblerne, deres funktion og deres omgivelser.

Helge Søgaard

Joachim Weller. Guldsmed i Holste-bro 1754-92. (Holstebro Museum, 1976). 314 s.

I 1972 erhvervede Holstebro Museum en tekande af sølv af Joachim Weller, og det gav anledning til en grundig under-

søgelse af hans produktion gennem de ar-bejdsår, der er angivet i titlen. Resultatet foreligger nu i en statelig bog, til hvilken *Torben Skov* har skrevet forordet, mens *Rigmor Lillelund* har behandlet perso-nalhistorien, *Inge Mejer Antonsen* stilen, *Sven Fritz* alt det øvrige, for katalogets vedkommende med bistand af *Torben Skov*. Det er enestående, at en guldsmed i provinsen bliver så grundigt undersøgt, og bogen fortjener derfor al op-mærksomhed.

Det er lykkedes at registrere 465 ar-bejder, hvoraf de fleste blev vist på en in-struktiv udstilling, og hvis de var fordelt ligeligt over de 38 arbejdsår, der er tale om, ville der have været bevaret 12-13 arbejder fra hvert år; men der må have været fremstillet meget mere, som enten er gået tabt eller ikke har kunnet opspo-res trods den store umage, som er ofret på sagen. Alligevel ser det ud til, at de bevarede stykker giver et nogenlunde repræsentativt udsnit af den samlede produktion, og det er talende, at over halvdelen af, hvad der kendes, er skeer. Det var det, man siden middelalderen især satte pris på at eje i ædelt metal; men ikke en gaffel kendes, og *Joachim Weller* har måske ikke fremstillet nogen. Lige så betegnende er det, at der er beva-ret mange større og mindre koniske bæg-re, der var så populære for tiden; og af kaffe- og tekander, tedåser og sukker-skåle er der samlet så meget, at det kan ses, at guldsmeden også har haft de so-cialt højere lag til kunder. Derimod mangler bortset fra knapper al slags dragtsølv som spænder, kåbehægter o.a., som var forholdsvis billigt og vel er ble-vet udført i ikke ringe omfang. Det er muligt, at det ikke har været stemplet og derfor ikke har kunnet identificeres.

Joachim Weller er født ca. 1724. Det vides ikke, hvor han har været i lære, men han synes at have været svend hos den dygtige guldsmed *Knud Brandt* i Horsens, hvor faget havde en smuk tradi-